

Ärisaladus välja jäetud (tähistatud ...\*)

Tehnilise Järelevalve Ameti 16.06.2017  
 kindlaksmääratud asukohas kohaliku  
 juurdepääsu hulgiturul  
 märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise  
 otsuse

Lisa 2

## Otsuse kavandi riigisisesele konsulteerimisel esitatud arvamuste ja vastulausete arvestamise/mittearvestamise põhjendused

### Sisukord

<b>Riigisisene konsulteerimine</b> .....	2
<b>Turu piiritlemine</b> .....	2
Piirkondade põhine turu piiritlemine .....	2
Mobiiltelefonivõrgu kaasamine turu piiritlemisel .....	3
Eesti Lairiba Arenduse Sihtasutuse kaasamine turu piiritlemisel .....	5
Elisa Eesti AS ja AS Starman ühinemine .....	6
<b>Juurdepääsu ja läbipaistvuse kohustused</b> .....	7
Sümmeetrilised kohustused lokaalsete sidevõrkude omanikele .....	7
Kaablikanaliseerimise rajamine .....	8
Hoonete sisesevõrkude rajamine .....	10
Kaablikanaliseerimise reservkohad .....	11
Kaablikanaliseerimise paigaldavate kaablite, kiikrite ja multitorude spetsifikatsioonid .....	11
„Vaba kiu“ ja „vaba mahu“ mõisted ning juurdepääsust keeldumise alused .....	12
Valguskaabli fiidersegmenti kiu läbipaistvuskohustus .....	13
<b>Hinnakohustused</b> .....	14
BU LRIC+ kuluarvestusmeetod .....	14
WACC-i kulubaas .....	15
Optilise juurdepääsuliini ja valguskaabli kiu rendi hindade võrdlus .....	16

## Riigisisene konsulteerimine

28. november 2016 koostas Tehnilise Järelevalve Ameti (edaspidi TJA) „Kindlaksmääratud asukohas kohaliku juurdepääsu hulgituru märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise otsuse kavandi“ (edaspidi turg 3a) ja viis läbi siseriikliku konsultatsiooni, mis kestis 29. november 2016 – 9. jaanuarini 2017 ning „Kindlaksmääratud asukohas masstoodete keskse juurdepääsu hulgiteenuse turul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise otsuse kavandi“ (edaspidi turg 3b), mille siseriiklik konsultatsioon kestis 07. märtsist 2017 kuni 10. aprillini 2017. Vastavalt elektroonilise side seaduse<sup>1</sup> (edaspidi ESS) § 47 lõikele 3 koostab TJA märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise otsuse eelnõu, arvestades otsuse kavandi kohta esitatud arvamusi. Käesolevas otsuse eelnõu lisas 2 esitab TJA seisukohad ja põhjendused nimetatud siseriikliku konsulteerimise raames esitatud arvamuste arvestamise või arvestamata jätmise

Riigisisese konsulteerimise käigus esitasid oma seisukohad 3a turu kohta Telia Eesti AS, Starman AS, Elisa Eesti AS ja Konkurentsiamet.

TJA on märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise otsuse eelnõu koostamisel arvestanud riigisisese konsulteerimise jooksul ettevõtjate ning huvitatud isikute esitatud põhjendatud arvamusi ning vastulauseid. Seisukohtadele, mille arvestamist TJA ei ole pidanud põhjendatuks, on käesolevas dokumendis viidatud ning põhjendatud nende arvestamata jätmist.

Ettevõtjate seisukohad on dokumendis toodud kursiivis, millele järgnevalt on esitatud TJA seisukoht.

3b turu kohta Telia Eesti AS-il ja Konkurentsiametil kommentaare ei olnud. Teised ettevõtjad seisukohti ei esitanud.

## Turu piiritlemine

### Piirkondade põhine turu piiritlemine

#### *Telia*

*Telia leiab, et jaeturul ausa ja õiglase konkurentsi tagamiseks ei ole kohane käsitleda ühe turuna kogu Eesti territooriumit tervikuna, kuna Eesti eri piirkondades on konkurentsituatsioonid märkimisväärselt erinevad. Selle asemel, et hinnata, millised sideettevõtjad on üleriigilises mastaabis domineerivas seisundis, on vaja piirkondade põhist lähenemist, s.t vaja on tuvastada, millises konkreetses Eesti geograafilises piirkonnas on konkreetne turuosaline domineerivas seisundis. Vastavalt sellele tuleb kehtestada vastavale turuosalisele asjakohased kohustused piirkonnas, kus konkurents ei toimi.*

TJA seisukoht:

TJA analüüsis lisaks fikseeritud lairibaühenduste jaemüügi turuosadele kogu Eesti territooriumil (vt otsuse kavandi tabelleid nr 8, 9, 10) ka vastavaid turuosasid tiheasustusega

---

<sup>1</sup>RT I, 23.03.2015, 102

piirkondades ehk suuremates linnades (vt otsuse kavandi tabel nr 11). Suuremat linnadena kaasati analüüs järgmised linnad: Tallinn (rahvaarv 423 420) , Tartu (rahvaarv 93 687) , Pärnu (rahvaarv 39 828), Narva (rahvaarv 58 204) ja Kohtla-Järve (rahvaarv 35 928). Seejuures on kogu Eesti rahvaarv 1 315 944. Suuremate linnade rahvaarv kokku (651 067) moodustab kogu Eesti rahvaarvust 49,5%. Analüüsist selgub, et Telia omas 2015 aastal ...\*turuosasid lairibaühenduste arvu alusel kogu Eesti territooriumil (turuosa ...\*) ja suuremates linnades (turuosa ...\*), klientide arvu alusel kogu Eesti territooriumil (turuosa 56%) ja suuremates linnades (turuosa 46%) ja tulude põhjal kogu Eesti territooriumil (turuosa ...\*) ja suuremates linnades (turuosa ...\*). Seega on TJA hinnanud turuosasid lisaks kogu Eesti territooriumile ka tiheasustusega piirkondade (suuremate linnade) põhiselt ja leidnud, et Telia omab nii kogu Eesti territooriumil, kui ka tiheasustusega piirkondades suurimat turuosa fikseeritud lairibaühenduste jaemüügi osas.

Lisaks omab Telia kogu Eesti territooriumil välja ehitatud kaablikanalisisatsioonist ...\* % (vt otsuse kavandi tabelit nr 18). See annab talle võrreldes teiste turuosalistega olulise eelise fikseeritud lairibaühenduste rajamise ja arendamise osas, kuna Telia omab kõige paremat ülevaadet kaablikanalisisatsiooni asukohtadest ja vabadest mahtudest, samuti eelisseisundit vabade mahtude kasutusele võtmisel või kasutusele võtmiseks reserveerimisel.

Vastavalt ESS § 43 lõikele 2 võib TJA sideteenuse geograafilise käibimisalana piiritleda kogu Eesti Vabariigi territooriumi või osa sellest ning ESS § 43 lõike 3 kohaselt moodustab teatud piirkond ühtse geograafilise käibimisala, kui selles piirkonnas on sarnased või piisavalt homogeensed konkurentsitingimused. Otsuse kavandi peatükis 3.4 on välja toodud, et kogutud andmetest lähtuvalt pakub suurim kohaliku juurdepääsu hulgituru teenuste osutamiseks vajalikku infrastruktuuri omav ettevõtja Telia teenuseid üle Eesti samadel tingimustel. Seega on kohaliku juurdepääsu hulgituru teenuste konkurentsitingimused kogu Eesti territooriumil sarnased ja piisavalt homogeensed, et piiritleda kohaliku juurdepääsu hulgituru käibimisalana kogu Eesti Vabariigi territoorium.

Eeltoodust tulenevalt puudub vajadus muuta otsuse kavandit täiendades seda piirkonna põhise analüüsi näol.

## **Mobiiltelefonivõrgu kaasamine turu piiritlemisel**

### *Telia*

*Soovime juhtida tähelepanu ka sellele, et viimastel aastatel on mitmed sideettevõtjad (elkõige Tele2 Eesti AS, Elisa Eesti AS) aktiivselt ehitanud mobiilside mastide juurde Eesti Lairiba Arenduse Sihtasutuse (ELASA) abil optilisi sidevõrke, mis on teinud 4G ühendused vägagi konkurentsivõimeliseks ühenduse võimaldamise alternatiiviks. Seesuguseid arenguid ei ole konkurentsi toimivuse hindamise seisukohast õige kõrvale heita pelgalt asjaolu tõttu, et sideettevõtjad ei ole asunud massiliselt üksteisele 4G hulgiühendusi müüma – sideettevõtjate tehniline võimalus jaeklientidele teenuseid pakkuda on konkurentsivõimeline ka 4G baasil. Tarbijatele pakutavaid 4G modemeid (nt Elisa Mint) saab kasutada ka fikseeritud ühenduste analoogina ehk teisisõnu, 4G põhiseid ühendusi ei saa tänasel päeval pidada enam pelgalt mobiilside teemaks. Nagu oleme ka käesoleva kirja alguses juba osutanud, on juurdepääsu hulgituru reguleerimise eesmärk tagada ausa konkurentsi toimimine*

*jaeturul, ning jaetarbija vaatest ei ole vahet, kas ta saab soovitud teenuse kätte mobiili- või fiks-võrgu tehnoloogia põhiselt.*

TJA seisukoht:

TJA on otsuse kavandi punktis 3.2.3.1 „Mobiilsidel põhinev juurdepääsuvõrk“ leidnud, et:

Mobiilsidevõrkudes ei pakuta kasutajaile garanteeritud andmesidekiirust. Andmesidekiirus sõltub nii kasutaja kaugusest tugijaamast kui võrgu üldisest koormusest (näiteks inimesed kogunevad kontserdile/suurüritusele ühe jaama piirkonda ja kasutajate arv ning seega koormus võrgule kasvab lühikeseks ajaks hüppeliselt). Operaatorid näitavad oma teenuste turundusel ainult hüpoteetilist maksimaalset võimalikku kiirust, mida võrk ja kasutajaliides või -seade toetavad. Kuigi 4G võrgu kiiruseks on lubatud 100 Mbit/s alla ning 50 Mbit/s üles, siis tavapärane kiirus on siiski 20-60 Mbit/s alla ning 5-20 Mbit/s üles.

Võrreldes fikseeritud sidevõrkudega on mobiiltelefonivõrkudes keskmist andmeside mahtu (30GB) sisaldavate „arvuti pakettide“ andmeside-teenuste hinnad 9% kallimad Telia võrgus, kuid 6%-7% odavamad Tele2 ja Elisa võrgus. Piiramatu mahuga mobiilse interneti „arvuti paketi“ hind on võrreldes fikseeritud sidevõrgu vastavate andmesideteenuste hindadega 33% kallim Tele2 võrgus ja 50% kallim Elisa võrgus ning Telia piiramatu mahuga mobiilset internetti ei paku.

Telia pakub fikseeritud asukohas tarbimiseks ka piiramata mahuga koduinternetiteenust<sup>2</sup> 4G mobiilsidevõrgu baasil järgmiste alla- ja üleslaadimise kiiruste ning hindadega:

alla 5Mbits ja üles 1Mbit/s hinnaga 16 € kuu (KM-ga);

alla 20Mbits ja üles 5Mbit/s hinnaga 21 € kuu (KM-ga).

Samas on Telia mobiilsidevõrgu koduinternetiteenuse tingimustes<sup>3</sup> sätestatud, et koduinternetiteenuse tegelik ühenduskiirus selle konkreetsetel kasutusel sõltub kliendi poolt kasutatavatest seadmetest ning samaaegselt kasutatavatest muudest teenustest. Mobiilsidetehnoloogial pakutava koduinterneti tegelik ühenduskiirus sõltub ka mobiililevi tugevusest seadme asukohas.

Sarnast piiramata mahuga koduinternetiteenust 4G mobiilsidevõrgu baasil pakub ka Starman kasutades selleks Tele2-e või Elisa mobiilsidevõrke. Starman pakub seda teenust järgmiste alla- ja üleslaadimise kiiruste ning hindadega:

alla kuni 5Mbit/s ja üles kuni 1 Mbit/s hinnaga 15,99 € kuu (KM-ga),

alla kuni 30Mbit/s ja üles kuni 5Mbit/s hinnaga 20,99 € kuu (KM-ga),

alla kuni 100Mbit/s ja üles kuni 100Mbit/s hinnaga 36,99 € kuu (KM-ga).

Sarnaselt Teliale on ka Starmani koduinternetiteenuse tingimustes<sup>4</sup> sätestatud, et mobiilsidevõrkudes ei ole tehniliselt võimalik igal ajahetkel ja kohas garanteerida kasutajaile kindlat andmesidekiirust. Andmesidekiirus sõltub nii kasutaja kaugusest tugijaamast kui võrgu üldisest koormusest (st kasutajate arv sama tugijaama piirkonnas). Sidevõrgu ülekoormuse vältimiseks, samuti sidevõrgu turvalisuse ja terviklikkuse tagamiseks on Starmanil õigus kohase andmeliikluse haldamise meetmena, piirata kliendi suhtes teenuse kasutust.

---

<sup>2</sup> <https://www.telia.ee/era/internet/pusiuhendus/> (seal tuleb valida aadress, kus on teada, et sinna fikseeritud sidevõrk ei ulatu)

<sup>3</sup> [https://www.telia.ee/images/pages/era/internet/koduinternet/tt\\_koduinternet\\_2002.pdf](https://www.telia.ee/images/pages/era/internet/koduinternet/tt_koduinternet_2002.pdf)

<sup>4</sup> [http://f.starman.ee/0000/0000/0001/files/20160428\\_Teenuste\\_spetsifikatsioon\\_ZUUMnet.pdf](http://f.starman.ee/0000/0000/0001/files/20160428_Teenuste_spetsifikatsioon_ZUUMnet.pdf)

Seega nii Telia, kui ka Starmani koduinternetiteenused ei paku kliendile garanteeritud andmesidekiiruseid ja need kiirused sõltuvad mobiillevi tugevusest seadme asukohas ning mobiilsidevõrgu üldisest koormatusest. Samas fikseeritud sidevõrkude puhul taolisi andmesidekiiruste piiranguid ei esine.

Lisaks on 4G mobiilsidevõrgu baasil osutatavad koduinternetiteenuse märgatavalt (ligi kaks korda) madalamate kiirustega, kui fikseeritud sidevõrgu baasil osutatavatest samasuguse hinnaga internetiteenused. Ning suurtel kiirustel (100Mbit/s) on 4G mobiilsidevõrgu baasil osutatav internetiteenus ka oluliselt kallim (42%), kui fikseeritud sidevõrgu baasil osutatav sarnane internetiteenus. Järgnevalt on esitatud Telia ja Starmani 4G mobiilsidevõrgu ja fikseeritud sidevõrgu internetiteenuste võrdlus:

	Koduinternetiteenus 4G mobiilsidevõrgu baasil (mahupiiranguta)		Koduinternetiteenus fikseeritud sidevõrgu baasil (mahupiiranguta)	
	Andmesidekiirused alla ja üles Mbit/s	Teenuse kuutasu (KM-ta)	Andmesidekiirused alla ja üles Mbit/s	Teenuse kuutasu (KM-ta)
<b>Telia</b>				
	5 / 1	16,00 €	10 / 10	16,00 €
	20 / 5	21,00 €	50 / 50	21,00 €
	ei paku		100 / 100	26,00 €
<b>Starman</b>				
	5 / 1	15,99 €	10 / 2	14,99 €
	30 / 5	20,99 €	50 / 10	19,99 €
	100 / 100	36,99 €	150 / 20	25,99 €

Eeltoodust tulenevalt puudub vajadus muuta otsuse kavandis peatükis 3.2.3.1 esitatud järeldust, et mobiiltelefonivõrgus ja fikseeritud andmesidevõrgus lairibaühendusele juurdepääsu jaemüügi teenused ei ole asendatavad andmeedastusteenuste läbilaskevõime-, kvaliteedi- ja mahupiirangute erinevuste tõttu. Samas täiendab TJA otsuse eelnõud ülaltoodud 4G mobiilsidevõrgu baasil ja fikseeritud sidevõrgu baasil osutatavate koduinternetiteenuste võrdlusega.

## Eesti Lairiba Arenduse Sihtasutuse kaasamine turu piiritlemisel

*Telia*

*Lisaks väärrib Telia hinnangul tähelepanu ja TJA poolset analüüsi asjaolu, et Eesti Lairiba Arenduse Sihtasutus (ELASA), kes ei ole definitsiooni järgi küll juurdepääsuvõrgu operaator, on sellegipoolest ehitanud tuhandeid kilomeetreid (baas)võrke, mis kujutavad endast juurdepääsu lokaalsetele jaotusvõrkudele ja mastidele (mis on mobiilse side jaotusvõrgu sõlmedeks). Seda silmas pidades on ELASA loodud võrk samamoodi jaotusvõrk, sest see ei sisalda signaalide transpordiks vajalikke seadmeid. Sellest tingituna ja mahtusid arvestades leiame, et ka ELASA tegevus peaks olema võetud TJA turuanalüüsis arvesse.*

TJA seisukoht:

Otsuse kavandi peatükis 3.2.1 on määratletud, et kohaliku juurdepääsu hulgiturule kuuluvad eelkõige juurdepääsu hulgitteenused kliendiliinile. Vastavalt ESS § 2 punktile 14 on **kliendiliin** (*local loop*) fikseeritud elektroonilise side võrgu lõpp-punkti ja peajaotaja või muu vastava seadme vaheline füüsiline. Teiste sõnadega on kliendiliin üldjuhul kliendi asukoha ja peajaotaja vaheline ühendus. Samas ELASA eesmärgiks<sup>5</sup> on, et 98% majapidamistest, ettevõtetest ja asutustest (ehk klientide asukoht) oleks kiire interneti pakkumiseks sobivale fiiberoptilistel kaablitel põhinevale baasvõrgule lähemal kui 1,5 km. ELASA võrk rajatakse ainult maapiirkondadesse, kuhu sideettevõtjad ise oma vahenditega võrku ei raja. Seega ELASA ei raja ega osuta juurdepääsu teenuseid kliendiliinidele, mis on kohaliku juurdepääsu hulgituru peamine regulatsiooni objekt. Samuti ei ole ELASA oma baasvõrku veel lõplikult välja ehitanud. Valmis on ca 4400 km, aga kavas on aastaks 2020 ehitada ca 6600 km kogu riiki katvat baasvõrku.

Eeltoodust tulenevalt puudub vajadus muuta otsuse kavandit täiendades selle turu piiritlemist ELASA osutavate teenustega.

## **Elisa Eesti AS ja AS Starman ühinemine**

*Telia*

*Lisaks väärrib Telia hinnangul tähelepanu ja TJA poolset analüüsi asjaolu, et hiljuti on jõudnud avalikkuse ette uudis, et Elisa Eesti AS ja AS Starman ühinevad. Ühinemise tulemusena tekib Eesti turule sideettevõtja, kelle võrk ja turujõud võib olla olulisel määral erinev praeguse kahe eraldiseisva turuosalise võimekusest. Selles valguses võib olla TJA poolt põhjendatud seniste turujõudude ümberhindamine.*

TJA seisukoht:

Elisa Eesti AS ning AS Starmani ühinemise mõju sideteenuste konkurentsi olukorrale ei ole mõistlik ega otstarbekas hinnata varem, kui järgmise ringi kohaliku juurdepääsu hulgituru analüüsis. Eraldiseisvalt on nimetatud sideettevõtjaid kajastatud otsuse kavandi peatükis 4.2.1, milles analüüsitakse elektroonilise side jaemüügi teenuste konkurentsi olukorda. Summeeritult jääb nende 2 ettevõtja turuosa kliendiliinide arvult ja lairibateenuste tuludelt alla ...\*%. Suuremates linnades jäävad tulud alla ...\*% ning kliente ning ühendusi on alla 30%.

Eeltoodust tulenevalt puudub vajadus muuta otsuse kavandit täiendades selle turu piiritlemist ja analüüsi Elisa Eesti AS ja AS Starman ühinemisest tuleneva hinnangulise mõjuga sideteenuste konkurentsil olukorrale.

---

<sup>5</sup> [https://www.mkm.ee/sites/default/files/kiire\\_interneti\\_uhenduste\\_viimase\\_miili\\_analuus\\_ja\\_ettepanekud.pdf](https://www.mkm.ee/sites/default/files/kiire_interneti_uhenduste_viimase_miili_analuus_ja_ettepanekud.pdf)

## Juurdepääsu ja läbipaistvuse kohustused

### Sümmeetrilised kohustused lokaalsete sidevõrkude omanikele

*Telia*

*Juhul kui TJA peaks siiski jääma senise lähenemise juurde ja piiritlema turu üksnes üleriigiliselt, on Telia hinnangul alternatiivseks lähenemiseks ka see, et kehtestatakse sümmeetrilised regulatiivsed kohustused ka lokaalsete võrkude omanikele.*

*Samamoodi nagu üleriigilise ulatusega võrkude kaudu, osutavad sideettevõtjad jaeturul teenuseid ka lokaalsete võrkude kaudu. Iga lokaalne võrk, mis on oma geograafilises piirkonnas ainus, annab selle võrgu omanikule selles piirkonnas monopoolse seisundi ka siis, kui need samale omanikule kuuluvad lokaalsed võrgud ei ole omavahel üleriigilises maastaabis ühendatud.*

*Käesoleval ajal on hulgituru valdkonnaspetsiifilisest reguleerimisest tulenevad kohustused kehtestatud üksnes Telia kui üleriigilise mastaabiga sidevõrgu omaniku suhtes. Ühelgi lokaalse võrgu omanikul analoogseid kohustusi tänasel päeval ei ole vaatamata sellele, et erinevates piirkondades on domineerivas seisundis erinevad sideettevõtjad. Telia leiab, et selline olukord on vastuolus ausa konkurentsi põhimõtetega ning on loonud võimaluse lokaalsete võrkude omanikel olukorda Telia vastu ära kasutada. Nii saavad lokaalsete võrkude omanikud juurdepääsu võimaldamisega ajaliselt venitada, rakendada kordades kõrgemaid tasusid juurdepääsu võimaldamise eest jne. Samuti ei teeni selline olukord lõpptarbija huve. Lõpptarbija liikumisel valdkonnaspetsiifiliselt reguleeritud võrgust reguleerimata võrku on lõpptarbijal vähem võimalusi talle sobiva või meelepärase operaatori valikuks, kuni selleni välja, et soovitud operaatori valimine võib lõpptarbija jaoks olla sootuks võimatu.*

*Telia hinnangul on osutatud konkurentsiprobleemi võimalik vältida seeläbi, et rakendada ühetaolisi regulatiivseid kohustusi kõigile sidevõrkude omanikele, sh lokaalsete võrkude omanikele võrdselt.*

*Otsuse kavandi tabeli 15 järgi on Telia väidetavalt ...\*-ga suurim osaline jaetarbijatele teenuste osutamiseks vajalike kliendiliinide turul. Otsuse kavandi tabelist 17 nähtuvalt on Telia suurim kliendiliinide ehitaja. Juhime samas tähelepanu, et kuigi eeltoodu võib üleriigiliselt tõepoolest niimoodi olla, siis oma lokaalsete võrkude piirkondades on teised vastavate võrkude omanikud (nt AS Telset, OÜ Eleks Telefon) monopoolses seisundis ning muu hulgas rakendavad Telia suhtes mitu korda kõrgemaid tasusid. Sõltumata sellest, kui suur on kellegi turuosa protsent Eesti lõikes tervikuna, on tõsiasi see, et turul tegutsevad ka teised sideettevõtjad, kelle käest tuleb ühes või teises piirkonnas ülejäänud sideettevõtjatel, kaasa arvatud Telial vask- ja optilisi kliendiliine rentida. Näiteks Muugal on AS Telset valdava osa juurdepääsu võimaldava taristu omanik, ilma et tal oleks samas Teliaga analoogsed kohustused juurdepääsu võimaldamiseks.*

*Samasugust olukorda saab täheldada ka kaablikanaliseerimise puhul, kus näiteks AS Starman ja AS Telset ostavad kokku arendajate poolt ehitatud lokaalseid kaablikanaliseerimise ja seejärel rakendavad seal ülejäänud sideettevõtjate suhtes venitamistaktikaid ning mitu korda kõrgemaid hinnatasemeid.*

TJA seisukoht:

Vastavalt ESS § 46 lõikele 2 lähtub TJA märkimisväärse turujõuga ettevõtjale kohustuse kehtestamisel ettevõtja suhtes ESS §-des 50–57 sätestatust, kehtestades ettevõtjale ühe või mitu asjakohast kohustust sellel teenuse turul, millel sideettevõtja kohta on tehtud ettepanek tunnistada ta märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks. Seega otsuse kavandiga määratakse kohustusi ainult märkimisväärse turujõuga ettevõtjale ning lokaalsete võrgu operaatoritele, kes ei oma otsuse kavandiga piiritletud kogu Eesti territooriumil märkimisväärset turujõudu antud otsuse kavandi raames kohustustuste kehtestamise õigus puudub.

Ehitusseadustiku peatükis 6<sup>1</sup> on sätestatud meetmed, mis võimaldavad sideettevõtjal taotleda juurdepääsu füüsilisele taristule, mis võimaldab pakkuda füüsilist paiknemiskohta elektroonilise side teenuste võrguelementidele. Füüsiliseks taristuks on näiteks toru, mast, kaablikanal, kontrollkaev, juurdepääsuluuk, kaablikapp, antennirajatis, torn ja post. Kaabel, samuti võrguelemendid, mida kasutatakse olmevee tarnimiseks, ei ole ehitusseadustiku peatüki 6<sup>1</sup> tähenduses füüsiline taristu.

Vastavalt ehitusseadustiku § 61<sup>5</sup> lõike 5 kohaselt, kui sideettevõtjad ei jõua kahe kuu jooksul kokkuleppele füüsilisele taristule juurdepääsu konkreetsetes tingimustes, on mõlemal poolel õigus pöörduda vaidluse lahendamiseks TJA poole. Sama paragrahvi lõike 7 alusel peab TJA vaidluse lahendamise raames füüsilisele taristule juurdepääsu tingimuste määramisel arvestama, et juurdepääsu pakkujal on võimalus saada tagasi oma füüsilisele taristule juurdepääsu pakkumisega seotud kulud, võttes arvesse kõiki asjassepuutuvaid asjaolusid. Seega kui Telial on kahtlusi, et teised sideettevõtjad küsivad füüsilisele taristule juurdepääsule tasusid, mis ei ole seotud juurdepääsu pakkumisega seotud kuludega, siis võib Telia pöörduda vastava vaidluse lahendamiseks TJA-sse.

Eeltoodust tulenevalt puudub alus ja vajadus muuta otsuse kavandit täiendades seda sümmeetriliste kohustustega lokaalsete sidevõrkude operaatoritele.

## **Kaablikanalisisatsiooni rajamine**

*Elisa*

*Uutes arenduspiirkondades (uuselamurajoonid, tööstuspargid) tuleb kehtestada Telia Eesti AS-ile (edaspidi Telia) kohustus, et vastavasse piirkonda magistraalsidekaablite paigaldamisel rajataks Telia poolt nende tarbeks kaablikanalisisatsioon.*

*Telia poolt magistraalsidekaablite paigaldamine vaid kaitsetorusse, ilma kaablikanalisisatsiooni rajamata võiks olla lubatud vaid erandjuhtudel ja TJA loal. Täna on tekkinud olukord, kus arenduspiirkondades detailplaneeringute menetlemisel jms arendustegevusel pöörduvad arendajad ja kohalikud omavalitsused mingi piirkonna sideühendusega kindlustamisel üksnes Telia kui suurima sidevõrgu operaatori poole, ning jätavad seejuures Telia otsustada kas ehitada kaablikanalisisatsioon või paigaldada kaablid kaitsetorusse. Telia ei ole aga teistelt sideettevõtjatelt küsinud, kas neil vastavas piirkonnas oleks huvi Telialt kaablikanalisisatsiooni rentida, vaid on ehitanud oma tarbeks üksnes kaitsetoru ja paigaldanud sinna oma kaablid. Telia paigaldatud kaitsetorudesse oma sidekaablite paigaldamiseks aga teistel sideettevõtjatel juurdepääs puudub. Telia keeldub teistele ettevõtjatele oma kaitsetorusid rentimast.*



*Telia peaks olema õigus paigaldada magistraalsidekaableid kaitsetorusse, ilma kaablikanaliseerimise rajamata vaid siis, kui teised sideettevõtjad on teatanud et nad ei soovi vastavas piirkonnas tulevikus kaablikanaliseerimise rentida. Vastava teabe läbipaistva liikumise tagamiseks, võiks see toimuda TJA kaasabil, analoogselt Kavandi punktis 282. kirjeldatud protsessile.*

*Kuivõrd kaablikanaliseerimise haldamine hõlmab endas ka kaablikanaliseerimise arendamist, tuleb regulatiivselt tagada et Telia kui kaablikanaliseerimise haldaja arendaks kaablikanaliseerimise ka teiste kaablikanaliseerimise rentida soovivate sideettevõtjate huvidest lähtuvalt, ega piiraks kaitsetorude kasutamisega kunstlikult teiste sideettevõtjate juurdepääsu arenduspiirkondades asuvate klientide ja lõppkasutajateni. Täna oleme jõudnud olukorrani, kus Telia ei soovi uut kaablikanaliseerimise rajada, kuna selle asemel kaitsetorude paigaldamisega on võimalik saada Telia ärihuvisid silmas pidades monopolne seisund vastavas piirkonnas klientidele fikseeritud juurdepääsul põhinevate jaateenuste pakkumisel ning selliselt terved arenduspiirkonnad ja ärimajad konkurentide eest ära lõigata.*

*Probleemi näitlikustamiseks oleme käesolevale kirjale lisanud 2016 a. novembris Teliast saadud tehnilised tingimused (Vt lisa 1 – tehnilised tingimused ja lisa 2 – joonis), kust nähtub et Harjumaal, Saku vallas, Jälgimäe külas asuvas arenduspiirkonnas on Telia paigaldanud magistraalkaabli taas kaitsetorusse. Seega kui Elisa või ka mõni teine sideettevõtja sooviks hakata seal piirkonnas klientidele sideteenuseid pakkuma, tuleks sidekaablite paigaldamiseks piirkonna tänavad uuesti üles kaevata. See tähendaks ühelt poolt suuri kulutusi kaableid paigaldada soovivale sideettevõtjale ning teisalt ebamugavusi kohalikele elanikele ja arusaamatust miks on vaja tänavad taaskord lahti kaevata ja miks juba tehtud kaevetöödel ei arvestatud võimalusega et tulevikus on vaja ka teistel sideettevõtjatel kaableid seal piirkonnas paigaldada.*

TJA seisukoht:

ESS-i peatükis 5 sätestatud sideteenuse turgude valdkonnaspetsiifilise regulatsiooni raames on võimalik<sup>6</sup> MTE-le kehtestada juba loodud sidevõrgu infrastruktuurile (sh kaablikanaliseerimisele) juurdepääsu kohustusi, kuid puuduvad võimalused kehtestada kohustusi MTE rajatava uue sidevõrgu infrastruktuuri parameetrite osas. Seega ei saa ESS-i alusel kohustada Teliat rajama uutesse arenduspiirkondades (uuslamurajoonid, tööstuspargid) kaablikanaliseerimise selliste parameetritega, et see mahutaks ka kõigi teiste huvitatud sideettevõtjate sidekaablid.

Ehitusseadustiku (edaspidi *EhS*) peatükis 6<sup>1</sup> sätestatud kiire elektroonilise sidevõrgu kasutuselevõtu soodustamise raames on võimalik<sup>7</sup> sideettevõtjal taotleda juurdepääsu teabele võrguvaldaja füüsilise taristu (sh kaablikanaliseerimise) käimasoleva või kavandatava ehitamise kohta. Samuti võib sideettevõtja esitada võrguvaldajale taotluse ehitamise ühiseks teostamiseks.

Seega, kui Elisa soovib vältida olukordi, kus Telia rajab uutesse arenduspiirkondadesse kaablikanaliseerimise asemel kaitsetoru, siis peaks Elisa EhS alusel küsima Telialt juurdepääsu selliste arenduspiirkondade ehituskavade kohta ja soovi korral esitama Teliale taotluse ehitamise ühiseks teostamiseks.

---

<sup>6</sup> ESS § 50 - 53

<sup>7</sup> EhS § 61<sup>6</sup> ja 61<sup>7</sup>

Kui eeltoodud võimalus Elisat ei rahulda, siis võiks Elisa pöörduda majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi poole ettepanekutega seadusandluse vastavaks muutmiseks. Eeltoodust tulenevalt puudub alus ja vajadus muuta otsuse kavandit.

## Hoonete sisseviikude rajamine

*Elisa*

*Hoonetesse (kortermajad, ärimajad) sisseviikude rajamisel tuleb kehtestada Teliale kohustus, et sisseviik tehtaks vähemalt 2-avaline.*

*Praktikas on sisseviigud hoonetesse lühikesed ja kuivõrd sisseviiku paigaldatav toru ise maksab vaid 3,5 €/jooksev meeter, siis ei ole kuidagi põhjendatud nende sisseviikude 1-avalisena ehitamine. Täna näeme et reas äsja rajatud suurtes hoonetes (nt Novira Plaza) on sisseviigud tellitud Telia poolt 1-avalistena, mis tähendab et juba hoone esmasel kasutuselevõtul jääb sellest mahust väheseks. Ehk siis praktikas väljastab Telia hoone arendajale tehnilised tingimused 1-avalise sisseviigu ehitamiseks ja selliselt ehitab arendaja sisseviigu ka valmis ning annab Teliale üle. Arendajalt saadud 1-avalisse sisseviiku paigaldab oma kaablid esimesena Telia ja ehk mahub sinna ka esimesena vastaval aadressil tehnilised tingimused tellinud sideettevõtja, aga järgmised jäävad juba vaba mahu puudumisel juurdepääsust sellele hoonetele ja hoonetes asuvatele klientide ilma. Tekib nõ pudelikael ja järjekordne kunstlik takistus vabale konkurentsile. Hoonesse siseneda soovivale sideettevõtjale tähendab sisseviigus vaba mahu puudumine aga vajadust uuesti hoone ees tänav lahti kaevata, mis maksab koos projektiga tuhandeid eurosid ja kaasnevat ajakulu rohkem kui pooleks aastaks. Samuti lisanduvad taaskord kohalikele elanikele kaevetöödega põhjustatavad ebamugavused.*

TJA seisukoht:

ESS-i peatükis 5 sätestatud sideteenuse turgude valdkonnaspetsiifilise regulatsiooni raames on võimalik<sup>8</sup> MTE-le kehtestada juba loodud sidevõrgu infrastruktuurile (sh sisseviigud hoonetesse ehk kaablikanalisisatsioonid, mille kaudu on kättesaadav hoonesisene füüsiline taristu) juurdepääsu kohustusi, kuid puuduvad võimalused kehtestada kohustusi MTE rajatava uue sidevõrgu infrastruktuuri parameetrite osas. Seega ei saa ESS-i alusel kohustada Teliat rajama uutesse hoonetesse vähemalt 2-avalisi sisseviike, et ka kõik teised huvitatud sideettevõtjad saaksid juurdepääsu hoonesisesele füüsilisele taristule.

EhS peatükis 6<sup>1</sup> sätestatud kiire elektroonilise sidevõrgu kasutuselevõtu soodustamise raames on võimalik<sup>9</sup> sideettevõtjal taotleda juurdepääsu teabele võrguvaldaja füüsilise taristu (sh kaablikanalisisatsiooni, mille kaudu on kättesaadav hoonesisene füüsiline taristu) käimasoleva või kavandatava ehitamise kohta. Samuti võib sideettevõtja esitada võrguvaldajale taotluse ehitamise ühiseks teostamiseks.

Seega, kui Elisa soovib vältida olukordi, kus Telia rajab uutesse hoonetesse ainult 1-avalise sisseviigu, siis peaks Elisa EhS alusel küsima Telialt juurdepääsu selliste hoonete ehituskavade kohta ja soovi korral esitama Teliale taotluse ehitamise ühiseks teostamiseks.

---

<sup>8</sup> ESS § 50 - 53

<sup>9</sup> EhS § 61<sup>6</sup> ja 61<sup>7</sup>

Kui eeltoodud võimalus Elisat ei rahulda, siis võiks Elisa pöörduda majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi poole ettepanekutega seadusandluse vastavaks muutmiseks. Eeltoodust tulenevalt puudub alus ja vajadus muuta otsuse kavandit.

## **Kaablikanaliseerimise reservkohad**

*Elisa*

*Kaablikanaliseerimises ei ole ka 1/6 arvestusliku mahu reservkohaks jätmise põhjendatud ja reservkohast praegusel kujul tuleks üldse loobuda.*

*Praktikas nähtub, et kaablikanaliseerimise paigaldatavad kaablid ja kiikrid on tänaseks läbimõeldult tunduvalt peenemaks läinud võrreldes varasemalt paigaldatutega ja tegelikult mahub 100 mm kaablikanaliseerimise rohkem kui kuus sidekaablit. Seega pole Telia kaablikanaliseerimise renditingimustes toodud mahujaotus muutunud oludes enam õige ega adekvaatne. Näitena oleme lisanud 2 pilti Telia kaablikanaliseerimisest Mõigu teel, kus on näha kaablikanaliseerimise täituvus, kusjuures kõik nähtavad kaablid kuuluvad Teliale.*

TJA seisukoht:

Otsuse kavandi peatükkides 6.2.4 ja 6.3.4 on kehtestatud Telia (kui MTE) kaablikanaliseerimisele juurdepääsu ja mittediskrimineerimise kohustusi, mis tagavad, et kõik huvitatud sideettevõtjad saavad Telia kaablikanaliseerimisele juurdepääsu Teliaga võrdsetel tingimustel.

Nii Telia kui ka teiste Telia kaablikanaliseerimise kasutavate sideettevõtjate huvides on, et kaablite paigaldamine kaablikanaliseerimise oleks ohutu ega tekitaks vigastusi kaablikanaliseerimisele juba paigaldatud kaablitele, mis võiks tekitada sideteenuste katkestusi. TJA hinnangul on Telia, kui kaablikanaliseerimise omanik kõige pädevam määrama kaablikanaliseerimise reservkohtade arvu. Sealjuures peab Telia ka ise oma kaablite kaablikanaliseerimise paigaldamisel järgima vastavate reservkohtade arvust kinni pidamist ehk rakendama kõigile kaablikanaliseerimise kasutavatele sideettevõtjatele (ka endale) reservkohtade tingimusi ühte moodi.

Eeltoodust tulenevalt puudub alus ja vajadus muuta otsuse kavandit.

## **Kaablikanaliseerimise paigaldatavate kaablite, kiikrite ja multitorude spetsifikatsioonid**

*Starman*

*Kaablikanaliseerimise juurdepääsu osas peame vajalikuks rõhutada, et MTE spetsifikatsioonid peaks olema kooskõlas tegelikult reaalsuses MTE poolt esitatavatele nõuetele torude osas (2016.a. multitorude lepitusmenetluses selgusid lisanõuded, mida kahjuks spetsifikatsioonid ei kajastanud ja millega huvitatud sideettevõtja arvestada ei saanud oma eelarvet planeerides).*

TJA seisukoht:

Kuna kaablikanalisisatsioonidesse paigaldavate kaablite, kiikrite ja multitorude tehnoloogia pidevalt uueneb ja turule lisandub uusi tooteid palju ja kiiresti, siis ei ole mõistlik ja otstarbekas Telialt nõuda, et Telia määratleks nimetatud toodetele kindlad parameetrid. Ebamõistlik on nõuda, et Telia peaks olema kõigist nimetatud toodete uuendustest pidevalt teadlik. Seetõttu on kaablikanalisisatsioonidesse paigaldavate kaablite, kiikrite ja multitorude parameetrite sätestamise ja nende pideva uuendamise nõue Teliale liialt koormav.

Samas soovitas Telia 25.01.2017 TJA, Starmani ja Telia ühisel koosolekul, et sideettevõtjad kooskõlastaksid Teliaga kasutatavad kaablid, kiikrid ja multitorud enne kaablikanalisisatsiooni paigaldamist. Sellega välditakse hilisemaid vaidlusi juhul, kui paigaldatud kaablid, kiikrid ja multitorud parameetrid seavad ohtu kaablikanalisisatsiooni kasutamise jätkusuutlikkuse.

Eeltoodust tulenevalt puudub alus ja vajadus muuta otsuse kavandit.

### **„Vaba kiu“ ja „vaba mahu“ mõisted ning juurdepääsust keeldumise alused**

*Starman*

1. *Kavandi p. 253 on TJA leidnud, et „eelmise turuanalüüsi käigus rakendatud juurdepääsukohustusega sarnased meetmed tagavad ka edaspidi huvitatud sideettevõtjatele juurdepääsu kindlaksmääratud asukohas kohaliku juurdepääsu hulgituru koosseisu kuuluvatele teenustele“. Starman ei ole selle väitega nõus. Varasemad meetmed ei ole taganud huvitatud sideettevõtjatele juurdepääsu Telia Eesti AS-i (MTE) juurdepääsu liinidele piisavalt efektiivselt, seega säilitades sarnased juurdepääsu tagavad meetmed on juurdepääs jätkuvalt ebaefektiivne.*

2. *Starman teeb ettepaneku muuta ja täpsustada Kavandi punkti 261 ja 285 selliselt, et selgitada „vaba kiu“ ja „vaba maht“ tähendust ning sarnaselt Ehitusseadustiku, ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse ning riigilõivuseaduse muutmise seadus (Ehitusseadustiku muudatused) §-i 61<sup>5</sup> (4) alusel võib võrguvaldaja „põhjendatult keelduda oma füüsilisele taristule juurdepääsu andmisest“ vaid loetletud ja kinnise nimekirja põhjuste alusel. Üks alus, mida ka seadus välja toob on, et võrguvaldajal „puudub sidevõrgu majutamiseks vaba ruum, arvestades seejuures tema tulevase vajadusi, mis peavad olema piisavalt põhjendatud“. Kuid Kavandis ei tohiks piirduda Ehitusseadustiku muudatustega sarnaste reeglitega, mis kehtivad üldiselt kõigi subjektide osas, kuivõrd Kavand on mõeldud just erisubjekti ehk märkimisväärse turujõuga ettevõtja jaoks. Seega soovitab Starman Kavandis ära defineerida ka p. 261 alapunktides 2) ja 3) kasutatud terminid „vaba kiud“ ja „vaba maht“ ning lisada kohustusena piisava ja selge põhjenduse esitamise kohustus huvitatud sideettevõtjale tuues välja kinnise nimekirja konkreetsetest põhjustest, mis alusel keeldumine on õigustatud.*

TJA seisukoht:

TJA lisas otsuse kavandi peatükki 6.2.4 „Juurdepääsu kohustuste kehtestamine“ vaba vaskpaari, vaba kiu ja vaba mahu mõisted all märkustena.

Üldised juurdepääsu keeldumise alused on sätestatud ESS §-s 65. Seetõttu ei näe TJA vajadust täiendada otsuse kavandit juurdepääsu keeldumise aluste loeteluga.

## Valguskaabli fiidersegmenti kiu läbipaistvuskohustus

*Starman*

*Kavandi p. 279 kohaselt: „Turuanalüüsi raames selgitasid mitmed sideettevõtjad, et kaablikanaliseerimisele juurdepääsu korral ei ole tellijatel võimalust lihtsal viisil veenduda, kas vaba mahu puudumine on põhjendatud.“ See on tõsi ka valguskaabli kiule juurdepääsu puhul. Seega soovib Starman suurendada läbipaistvust, teineteisemõistmist ning parendada turu praktikat MTE poolt vaba mahu puudumise põhjenduse kasutamise juhtudel.*

*Siinkohal oleks läbipaistvuse jaoks vaja ka suurendada huvitatud sideettevõtjate arusaamist MTE infrastruktuurist (sh. jaamade asukohtadest). P. 261 joonisel 6 toodud joonisel toodud fiidersegmenti osas tuleks tagada, et MTE ei võimaldaks huvitatud sideettevõtjal rentida kiudu ebasobivalt kaugest või kõige kaugemast ühenduspunktist MTE enda investeeringutega seotud kulude tagasi teenimiseks vältides pakkumast või keeldudes võimaldamast huvitatud sideettevõtjatele ligipääsu lähimast valguskaabli fiidersegmenti punktist (sõlmest, muhvist, jne.). Kavand peaks kohustama MTEt suurendama läbipaistvust ka valguskaabli fiidersegmenti infrastruktuuri osas – juurdepääsuks sobilikud jaotuspunktid, regionaalsed ühenduspunktid, jne. ning põhjendama piisavalt ligipääsu mitteväimaldamist lähimast valguskaabli fiidersegmenti punktist mõistlike ja objektiivsete põhjustega.*

*Samuti läbipaistvuse jaoks oleks vaja suurendada huvitatud sideettevõtja arusaamist MTE fiidersegmenti potentsiaalsest võimekusest – sh. kas Starman saaks ise mõistlike kuludega juba olemasolevad valguskaabli kiud otsastades need kasutusse võtta (valguskaabli kiud on küll füüsiliselt olemas, kuid ühendamata, ning seda mahtu või kiudu MTE vaba mahu hulka ei arvesta).*

TJA seisukoht:

Vältimaks ohtu Telia sidevõrgu turvalisuse ei ole mõistlik ega otstarbekas kohustada Teliat veebilehel avaldama võrgusõlmede asukohad kõigile. Võrgusõlmede asukohtade teave avaldatakse ainult seda soovivatele sideettevõtjatele vastava avalduse alusel. 25.01.2017 toimunud TJA, Telia ja Starmani kolmepoolsel kohtumisel selgitas Telia, et alati on võimalus teha päring teatud piirkonna võrgusõlmede kohta (näiteks kindlast punktist 10 km raadiuses). See tagab, et Telia sidevõrgule juurdepääsu taotleja leiab endale sobivaima juurdepääsupunkti vastavas piirkonnas.

Samal koosolekul selgitas Telia, et kõik valguskaabli kiud, mis on füüsiliselt olemas, kuid ühendamata (otsastamata ehk keeviseta) käsitleb Telia vaba kiu ja/või vaba mahuna, kui need ei ole reserveeritud.

Eeltoodust tulenevalt puudub alus ja vajadus täiendada otsuse kavandit kohustusega Teliale avaldada veebilehel kõigile kättesaadavalt võrgusõlmede asukohad.

TJA täiendas otsuse kavandi peatükis 6.2.4 „Juurdepääsu kohustuse kehtestamine“ valguskaabli vaba kiu mõistet all märkusena viisil, mis hõlmab ka ühendamata (otsastamata ehk keeviseta) valguskaabli kiudusid.

TJA täiendas läbipaistvuskohustuse peatükki 6.4.4 lõigu 285 punkti 3 selliselt, et kui Telia teeb tehniliste tingimuste välja selgitamisel kindlaks, et valguskaabli fiidersegmenti vabale kiule või kiu vabale mahule juurdepääsu teenust ei ole võimalik osutada, siis peab Telia esitama vastava teabe koos põhjendustega taotluse esitanud sideettevõtjale ja TJA-le.

## Hinnakohustused

### BU LRIC+ kuluarvestusmeetod

Telia

*Euroopa Komisjon peab füüsilise juurdepääsu hulgiturul eelistatud kuluarvestusmeetodiks BU LRIC+ ja on sätestanud kriteeriumid, mille täitmisel võib kasutada erinevat meetodit. TJA on otsuse kavandi punktis 339 neid kriteeriume käsitletud ja lõikes 2 toonud välja:*

*Kulude tagasiteenimine on TD HC FDC meetodi peamine põhimõte. Sellega tagatakse, et operaatorid suudavad katta kulud, mis on kantud tõhusa tegevuse käigus, ning saada asjakohast tulu investeeritud kapitalilt.*

*Telia on seisukohal, et BU LRIC+ või mõni teine varade käesoleva aja väärtusel (CCA) põhinev kuluarvestusmeetod on juurdepääsu hulgiturul kindlasti kohasem kuluarvestusmeetod kui otsuse kavandi punktis 342 kavandatud TD HC FDC kuluarvestusmeetod. Eelkõige seetõttu, et juurdepääsuvõrgu ehitamise kulud on ajas kasvavad ja tänapäevaste tehnoloogiate kiire uuenemise perioodil on uute investeeringute vajadus turul suur ning investeeringute tagasiteenimise võimaldamine eriti oluline.*

*Telia on seisukohal, et kavandatud TD HC FDC kuluarvestusmeetod tänapäeval Eestis kehtival kujul ei taga, et operaatorid suudavad katta kulud, mis on kantud tõhusa tegevuse käigus ning saada asjakohast tulu investeeritud kapitalilt.*

TJA seisukoht:

Eesti põhise BU LRIC+ meetodi väljatöötamise ja rakendamise kulud on väga kõrged ja selle tulemuseks oleks suure tõenäosusega konkurentsi langus ja tarbijate huvide kahjustamine. IRG-s läbiviidud küsitluse raames<sup>10</sup> selgus, et BU LRIC meetodi väljatöötamise keskmised kulud on ca 400 000 € ja väljatöötamise aeg ca 18 kuud.

Telia poolt osutatavate kohaliku juurdepääsu hulgituru teenuste (vaskpaarile, valguskaabli fiidersegmenti kiule ja kaablikanaliseerimisele juurdepääsu) käive on ca ...\* miljoni € aastas. Sellest enamuse (...\*) ehk ca ...\* € aastas moodustab kaablikanaliseerimisele juurdepääsu käive. Kui võtta arvesse, et ehitushinnaindeks<sup>11</sup> on ajavahemikul 1997-2017 ehk 20 aastaga kasvanud ca 92% ning kaablikanaliseerimise amortisatsiooni ja kapitalkulu kokku (ehk kaablikanaliseerimise väljaehitamise kulu) moodustab kaablikanaliseerimisele juurdepääsu hinnast ca ...\* ning eeldades, et ...\* kaablikanaliseerimisest on rajatud enne 1997 aastat, siis suure tõenäosusega kasvaks tänapäevaste ehitushindade rakendamisel kaablikanaliseerimisele juurdepääsu hinna arvestamisele vastav hind ca ...\*. Selline märkimisväärne kaablikanaliseerimisele juurdepääsu hulgitasandi hinnatõus kahjustab kaablikanaliseerimise rentivate sideettevõtjate konkurentsivõimet võrreldes MTE-ga, kuna kaablikanaliseerimise

---

<sup>10</sup> 30.04.2012 Malta regulaatori (MCA) poolt läbi viidud küsitlus on nähtav ainult IRG liikmetele veebilehele <https://www.irg.eu/>

<sup>11</sup> Vt Statistikaameti veebilehele: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=IA10&ti=EHITUSHINNAINDEKS%2C+1997+%3D+100+%28KVARTALID%29&path=../Databas e/Majandus/04Hinnad/&lang=2>

rent MTE-lt (kes omab ca ...\*% Eestis välja ehitatud kaablikanalisisatsioonist<sup>12</sup>) on oluline sisend jaetasandi sideteenuste osutamiseks paljudele sideettevõtjatele. Samadel põhjustel võib nimetatud kaablikanalisisatsioonile juurdepääsu hindade tõus põhjustada ka nimetatud hulgitteenust kasutavate sideettevõtjate jaetasandi sideteenuste hindade tõusu, mis kahjustaks tarbijate huve. Seetõttu ei ole mõne muu meetodi, mis eeldab tänapäevaste ehitushindade rakendamist kaablikanalisisatsioonile juurdepääsu hinna arvestamisele kasutamine kaablikanalisisatsioonile juurdepääsu hindade rakendamisel mõistlik ega otstarbekas ning sellise regulatsiooni rakendamine oleks ka vastuolus ESS § 134 lõike 1 punktis 1 ja 2 sätestatud eesmärkidega<sup>13</sup>.

MTE vaskpaarile ja valguskaabli fiidersegmenti kiule juurdepääsu hulгимүүgi mahud on väga väiksed, vastavalt ca ...\* kliendiliini ja ...\* kiudu (vt otsuse peatükki 6.5.2 „Hinnaga soetud konkurentsiprobleemid ja hindade analüüs“). Nimetatud teenuste hindade arvestamise üle viimine BU LRIC+ meetodile tooks sarnaselt kaablikanalisisatsiooni hindade arvestamise meetodi muutusele (vt eelmist lõiku) kaasa nimetatud teenuste märkimisväärse hindade tõusu. Selline hindade tõus vähendaks veelgi teiste sideettevõtjate huvi nimetatud MTE teenuste vastu. Seetõttu ja arvestades BU LRIC+ meetodi väljatöötamise kõrgeid kulusid (vt üle eelmist lõiku) ei ole vaskpaarile ja valguskaabli fiidersegmenti kiu juurdepääsu hulгимүүgi hindade arvestamise meetodi muutmine otstarbekas ega mõistlik.

Telia väide, et TD HC FDC kuluarvestusmeetod tänasel Eestis kehtival kujul ei taga, et operaatorid suudavad katta kulud, mis on kantud tõhusa tegevuse käigus ning saada asjakohast tulu investeeritud kapitalilt, on palja sõnaline ja ilma konkreetsete arvuliste tõendusteta. Rakendatav TD HC FDC meetod vastupidiselt Telia väitele võtab arvesse kõik MTE tehtud investeeringud, samuti teenustega seotud üldkulud ning lubab ka investeeritud kapitalilt teenida mõistliku kasumit.

Eeltoodust tulenevalt puudub alus ja vajadus muuta otsuse kavandit.

## **WACC-i kulubaas**

*Telia*

*Kui TJA peaks jääma otsuses siiski TD HC FDC kuluarvestusmeetodi juurde, siis peame väga oluliseks muuta kapitalikulu arvestust. Kapitali hinda ei tohiks piirata Euroopa Liidu elektroonilise side sektori vastava kapitali kaalutud keskmise hinnaga (WACC). Kapitali hind täna on oluliselt madalam, kui see oli möödunud aastatel, mil samuti teostati suuremahulisi investeeringuid. Eelviidatud nn jooksva kapitali hinna kasutamine oleks õiglane, kui kasutataks varade käesoleva aja väärtusel (CCA) põhinevat kulubaasi, kuid seda ei saa kuidagi pidada õiglaseks ajaloolise kulubaasi puhul.*

*Telia ettepanek on sätestada kuluarvestusmetoodikas kohasema kapitali hinna kasutamine. Pakume, et kasutatud kapitali hinnaks võiks olla juurdepääsuvõrguga seotud ja aruandeperioodil jääkmaksumust omavate varade jääkmaksumusega kaalutud keskmisel soetusajal kasutusel olnud WACC. Sellise WACC-i kasutamine tagaks õiglasema tulu operaatoritele kõigi tagasi teenimata*

---

<sup>12</sup> Vt ka otsuse tabel 18

<sup>13</sup> Sama, mis EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV 2002/21/EÜ artikli 8 lõige 2 punktid a ja b <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02002L0021-20091219&from=EN>

*investeeringute pealt. Leiame ka, et selline täiendav arvutus oleks lihtne teostada, lihtne kontrollida ja muudatuse mõju hindadele ei oleks ülemäära suur.*

TJA seisukoht:

TJA-l puudub teave, et Telial poolt soovitatud kasutatud kapitali hinna määramise meetod, mille puhul kasutatud kapitali hind on seotud varade soetusajal kasutusel olnud WACC-iga, oleks mõnes Euroopa Liidu liikmesriigi sideturu regulatsioonis reaalselt rakenduses. TJA leiab, et selline Telia pakutud lähenemine ei ole kooskõlas WACC-i rakendamiste üldiste lähenemistega, mis on toodud välja BEREC-i WACC rakendamiste ülevaadetes<sup>14</sup> ja Euroopa Komisjoni tellitud WACC rakendamise uuringus<sup>15</sup>.

Eeltoodust tulenevalt puudub alus ja vajadus muuta otsuse kavandit.

## **Optilise juurdepääsuliini ja valguskaabli kiu rendi hindade võrdlus**

*Starman*

*MTE pakub teenustena muuhulgas alljärgnevat erinevat teenust:*

(i) „optiline juurdepääsuliin“ (teenuse tingimused kättesaadavad: [https://www.telia.ee/images/documents/tt/est/tt\\_optiline\\_juurdaasuliin\\_alates10032017.pdf](https://www.telia.ee/images/documents/tt/est/tt_optiline_juurdaasuliin_alates10032017.pdf)) ja

(ii) „valguskaabli kiu rent“ (teenuse tingimused kättesaadavad: [https://www.telia.ee/images/documents/tt/est/tt\\_valguskaabli\\_kiud.pdf](https://www.telia.ee/images/documents/tt/est/tt_valguskaabli_kiud.pdf)).

*MTE selgituste kohaselt tähendab optiline juurdepääs: „Teenus võimaldab luua valguskaabli kiul põhineva ühenduse kahe aadresspunkti vahel, millest üks on MTE võrgusõlm (peajaotuskoht) ja teine on samas sihtvõrgus asuv jaotuspunkt“ ning valguskaabli kiu rent tähendab: „Teenus võimaldab luua valguskaabli kiul põhinevat ühendust kahe või enama vabalt valitava aadresspunkti vahel“.*

*Hinnastamismetoodika erineb oluliselt valguskaabli kiu renti hinnastatakse EUR/m alusel (kuutasu eur/jm 0,0383 ilma km-ta) ja optilist juurdepääsuliini hinnastatakse kuutasu alusel (kuutasu kuni 3 km eur/kuu 60,00 ilma km-ta).*

*Optilise juurdepääsu teenuse osas leiab MTE end olevat seotud märkimisväärse turujõuga ettevõtja regulatsiooniga ja valguskaabli kiu rendi osas aga mitte. Kuna Starman leiab, et valguskaabli kiu rent on soodsamatel tingimustel kui optiline juurdepääsuliin on Starman korduvalt edutult taotlenud MTElt valguskaabli kiu rendi teenust. Soovitame Kavandis pöörata tähelepanu MTE poolt pakutavatele samasisulistele teenustele.*

---

<sup>14</sup> BEREC Report on the Regulatory Accounting in Practice 2013

[http://berec.europa.eu/eng/document\\_register/subject\\_matter/berec/reports/1451-berec-report-on-the-regulatory-accounting-in-practice-2013](http://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/reports/1451-berec-report-on-the-regulatory-accounting-in-practice-2013) ; BEREC Report Regulatory Accounting in Practice 2016

[http://berec.europa.eu/eng/document\\_register/subject\\_matter/berec/reports/6479-berec-report-regulatory-accounting-in-practice-2016](http://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/reports/6479-berec-report-regulatory-accounting-in-practice-2016)

<sup>15</sup> The Brattle Group "Review of approaches to estimate a reasonable rate of return for investments in telecoms networks in regulatory proceedings and options for EU harmonization"

[http://brattle.com/system/news/pdfs/000/001/092/original/Review\\_of\\_approaches\\_to\\_estimate\\_a\\_reasonable\\_rate\\_of\\_return\\_for\\_investments\\_in\\_telecoms\\_networks\\_in\\_regulatory\\_proceedings\\_and\\_options\\_for\\_EU\\_harmonization.pdf?1468846264](http://brattle.com/system/news/pdfs/000/001/092/original/Review_of_approaches_to_estimate_a_reasonable_rate_of_return_for_investments_in_telecoms_networks_in_regulatory_proceedings_and_options_for_EU_harmonization.pdf?1468846264)



TJA seisukoht:

TJA on otsuse kavandi punktis 307 selgitanud järgmist:

Telia valguskaabli fiidersegmenti kiule juurdepääsu (hulgitasand) kuutasule rakendus kuludele orienteeritusele kohustus esmakordselt 2014 aastal ning sellest ajast kuutasu ei ole muutunud: 60 €/kuu kuni 3 km ja 38,3 €/kuu iga km eest üle 3 km. Kuni 3 km kuutasu arvestuse aluseks on kõigi Telia sidevõrgu fiidersegmentide kaalutud keskmine pikkus.

Eeltoodut arvestades, tuleb reguleeritud optilise juurdepääsuliini meetri kuutasuks  $60/3000=0,02$  € meeter, mis on oluliselt väiksem, kui reguleerimata valguskaabli kiu rendi kuutasu 0,0383 € meeter. Seega ei vasta tõele Starmani väide, et reguleerimata valguskaabli kiu rendi tingimused (sh hind) on soodsamad, kui reguleeritud optilise juurdepääsuliini rendi tingimused.

Eeltoodust tulenevalt puudub alus ja vajadus muuta otsuse kavandit.